

Живорад Ајдачић

У славу Бранислава Нушића**

Уз Војислава Илића и Јована Скерлића, Бранислав Нушић спада међу прве велике српске писце рођене у Београду.

Рођен је 1864. године у цинцарско-српској породици.

Као и Стерија, који је могао да буде Грк а определио се да буде Србин, он ће изабрати да буде Србин превевши крштено име Алкибијад у Бранислав и презиме Нуша претворио у Нушић.

Није записао зашто се овако определио, али је писањем постао знаменити Србин чије ће име бити знаменито и у светској књижевности, нарочито као драмски писац, комедиограф понајпре.

Школовао се прво у Смедереву, где му је отац службовао, па у Београду. Студирао је у Грацу и Београду. Завршио је права, али запослени правник није био, сем кад је бранио права свога народа пред међународним институцијама.

Учествовао је у свим тадашњим догађајима српске историје и културе, од када је 1886. повео прве ђачке демонстрације у Београду. Био је добровољац у Српско-бугарском рату. Био је управник Народног позоришта у Београду и Српског народног позоришта у Новом Саду. Учествовао је у оснивању *Полиитике* у Београду. Био је уредник *Самоуправе*. Водио је у Београду демонстрације против анексије Босне и Херцеговине.

Био је балкански дипломата у Битољу, Приштини и Скопљу. Учествовао је у Балканским ратовима и био први српски градоначелник у Битољу и Скопљу. Учествовао је у Првом светском рату кад је доживео и породичну трагедију – погибију сина Страхин Бана. Прошао је Албанску голготу и са Крфа у дипломатским мисијама отишао прво у Француску, потом у Швајцарску.

У новој држави Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца обнављао је кул-

** Говор на парастосу Браниславу Нушићу 19. јануар 2017.

турни живот као начелник Првог уметничког одељења у првим владама. Основао је Народно позориште у Сарајеву. Подигао је Павиљон *Цвијетиа Зузорић* у Београду.

Његов књижевни рад се одвијао паралелно друштвеним и политичким радом. Почео га је са Приповеткама једног каплара, и првом песмом *Два раба*.

Светска књижевност памти прогоне и страдање већ делом остварених писаца. Али нема другог примера да је неко робијао за прву објављену песму, као што је то било са Нушићем и песмом *Два раба*.

После робије није се враћао песмама. Уз приповетке почео је да пише романе, драме, комедије, путописе и фељтоне.

Ако је Јован Јовановић Змај у свом великом опусу био и први песник за децу, онда је Бранислав Нушић својом *Аутобиографијом*, *Ојштинским детињом* и романом *Хајдуци* први српски прозни писац детињства.

Ипак, његово драмско стваралаштво је без премца у његовом великом опусу који и енциклопедије именују најобимнијим. Он је трећи по реду међу српским драмским писцима после Стерије и Косте Трифковића. Али је први по опусу и значају српски писац међу светским комедиографима.

Ми, српски драмски писци већ неколико деценија окупљамо се око ове гробне пирамиде Нушићеве, коју је таквом замислио да му нико не може на гроб стати, да се подсетимо велике вредности његовог дела достојног вредности дела његових светских претходника, са којима је у низу: Аристо-

фана, Молијера, Шекспира, Гогоља, Расина и других.

А сваки дан на месту његовог рођења окупљају се гувернери и други високи финансијски експерти, јер на Народној банци Србије стоји плоча да је ту била кућа у којој је рођен Бранислав Нушић.

Волели бисмо да оно, што се чува у трезору Народне банке који је, према Нушићевој аутобиографији баш на месту његове родне куће, буде вредност толико трајна као што је Нушићево дело које не доживљава ни девалвацију, ни инфлације...

Нема репертоара у Србији без Нушића.

Његове су премијере сваке сезоне.

Дивимо се Нушићу и његовим карактерима.

Ваљда ћемо једном схватити да смо ми потомци тих карактера.

Кад то схватимо доживећемо, као народ, катарзу!

..Драги Аго, не жали за мене. Ја сам пао на бранику отаџбине за остварење оних великих наших идеала које смо сви ми тако сложено приповедали 1908. године. Не кажем да ми није жао што сам погинуо, осећао сам шта више да бих могао будућој Србији корисно послужити, али, таква је судбина.

Деда, мама и ти опростите ми. Гиту и Миму поздрави

Твој син Бан.

Молим онога, ко ме нађе мртвог, да ово писмо неизоставно преда адресанту.“

Тешко потресен погибијом сина јединца, у атмосфери ратнога пораза,

Нушић се са породицом, 20. октобра 1915., последњим возом пребацује у Приштину, да би већ 23. октобра те кобне године, на воловским колима са осталим избеглицама пошао према Штимљу и Сувој реци. Деведесетогодишњег оца Ђорђа Нушу због изнемоглости морао је оставити у Приштини, где је ускоро и преминуо. На „бесу“ оставио је и већи део својих рукописа једном Арнауту.

Драги Аго, ни данас, 2017. године ништа се није променило. Ових дана није стигао воз Београд – Косовска Митровица већ га је сачекала такозвана албанска полиција и спречила долазак воза са декором најзначајнијих српских светиња.

Нушић је оснивач Удружења југословенских драмских аутора (УЈДА), чији је у то време и председник. Удружење се залагало не само за остварење права драмских писаца него и за пласман њихових дела у позориштира.

На једној Скупштини удружења много је нападан Милан Предић, тадањи управник Народног позоришта у Београду, зато што не изводи довољно дела домаћих драматичара. Руководи Скупштином, Нушић, подржавао је и повлађивао својим учесницима расправе, храбрећи колеге да истрају у настојањима да домаћа драма добије на репертоару Народног позоришта

место које јој припада. Али, у једном тренутку Душан Николајевић изразио је чуђење како се Нушић може славати са учесницима у расправи који нападају Предића, зато што им не изводи дела, кад тај исти Предић приказује некад три или четири комедије заредом. „Питање је постало недвосмислено, јасно и свима је било јасно да ће Нушић одговорити; и Нушић се одмах, озбиљан, дигао да одговори:

– Па моје комаде на репертоар не ставља Предић.

– Него? – Настало је опште чуђење.

– Шеф рачуноводства.

Настао је смех. Све шансе су биле најпре на страни Николајевићевој. Нушић је, ипак, остао на позорници као победник. Направио је ’виц дана’.

Драги Аго, ни данас у позориштира се не зна ко саставља репертоар с обзиром да нема уметничких савета, већ репертоарску политику воде политички дилетанти или припадници политичких партија који уништавају националну културу.

Драги Аго, знамо како си се борио за српско национално биће, како си штитио уметност и стваралаштво, зашта си био и прогањан и осуђиван у твоје време. Данас се свесно уништава српска национална култура, а протежира тржишна култура и неукус.